

22.5.2010

דברים שנשכחו ממבקר המדינה כאשר בדק את מועצת הזיתים

פיתוח ענף הזיתים לשמן בישראל בשנים 1995-2009

הקדמה

דו"ח מבקר המדינה לגבי התנהלות מועצת הזית ואנשיה אשר פורסם ברבים ועורר רעש רב. לוקה באי דיוקים רבים ובדיסאינפורמציה שצריכה להדאיג כל אחד ממקבלי ההחלטות בישראל. במאמרי זה לא אתיחס לביקורת אלא לדברים שאנשי המבקר "שכחו" במקרה או שלא במקרה. והם המהפכה והפיתוח חסר התקדים שעבר ענף הזית לשמן במידה רבה הודות לאותם "מבוקרים" א. הצוות שהוביל את הענף

הצוות שהוביל את ענף הזיתים לשמן בתקופה המדוברת כלל את: אמין חסן ז"ל מנכ"ל המועצה אשר הלך לעולמו לפני למעלה משנה. את גדי הורביץ סמנכ"ל המועצה, את אנשי המקצוע פרופסור שמעון לביא, המדריך ראובן בירגר המדריך ד"ר פתחי עבד אל האדי את עובדי המועצה את חברי ההנהלה והמליאה של המועצה ואת החתום מטה כיו"ר המועצה. הודות לתרומתם של אנשי הצוות המיוחד הזה, הגיע ענף הזית לשמן בישראל להישגים ראויים לציון בכל קנה מידה.

ההחלטה להפקיד את פיתוח הענף בידי הצוות הזה הייתה של משרד החקלאות בראשות השר יעקב צור והמנכ"ל יונתן בשיא וזאת לאחר עבודת מחקר מקפת על הענף שנעשתה על ידי הכלכלן של משרד החקלאות מוסטפא נטור ואשר הציגה בפני השר וצוותו את חולשותיו של הענף ואת הסיכויים והאפשרויות לקידומו.

ב. המצב בעבר והשנויים שחלו בענף

הצוות קבל לניהולו ענף כושל שהיה רובו ככולו מורכב ממטעי בעל (ללא השקיה) עם יבול נמוך של כ-30 עד 50 ק"ג שמן לדונם המחולקים לחלקות קטנות במשקים משפחתיים קטנים.

בתי הבד העוסקים בהפקת השמן היו מיושנים ביותר ואיכות השמן המיוצר בהם הייתה נמוכה ולא עמדה בתקנים המקובלים בעולם.

לחקלאים המגדלים את עצי הזית היה חסר ידע מודרני ואמצעים על מנת לממשו.

מועצת הזיתים עצמה עמדה בפני קריסה כלכלית וחוסר יכולת לעמוד במשימותיה.

להלן הנתונים העיקריים על ענף הזיתים לשמן לפני התחלת עבודת הצוות לעומת המצב בסוף 2009

מזב ב-2009	מזב ב-1995	הסעיף
210,000 ד'	160,000 ד'	גודל השטח המעובד
45,000 ד'	2,000 ד'	מתוכו שטח בהשקיה
30-50 ק"ג לד'	30-40 ק"ג לד'	יבול לדונם במטעי בעל
200-220 ק"ג לד'	100-150 ק"ג לד'	יבול במטעים בהשקיה
7,000 טון	4,500 טון שמן	יבול שמן ממוצע רב שנתי
17,000 טון	5,000 טון	צריכת שמן זית כתית לשנה בישראל
30,000 ד'	0	שטח נמסק בשיטות מודרניות
60	10	מספר בתי בד ברמה טובה
45,000 ד'	3,000 ד'	שטח מבוטח בק.נ.ט.

ג. לאור המצב שראה הצוות לפניו בשנת 1995 הוצבו לפני השר, המנכ"ל, צוות משרד החקלאות והמגדלים בענף, היעדים הבאים:

1. שיפור הטיפול והעלאת היבולים במטעים הקיימים.
2. נטיעה של מטעים חדשים והשקייתם במים מליחים ומי קולחים מושבים, במגזרי האוכלוסייה השונים.
3. תגבור ההדרכה והמחקר.
4. שיפור איכות השמן ומלחמה נגד זיופים.
5. שיפור בתי הבד על ידי השקעות בשיפור הציוד ותהליכי יצור השמן.
6. שיפור שיטות המסיק והטיפול במטעים על ידי מיכון שיגרום ליעילות מקסימאלית וחסכון בימי עבודה.
7. שיפור תהליכי שיווק השמן על ידי העלאת מודעות הציבור לערכיו התזונתיים והבריאותיים של שמן הזית.

2.

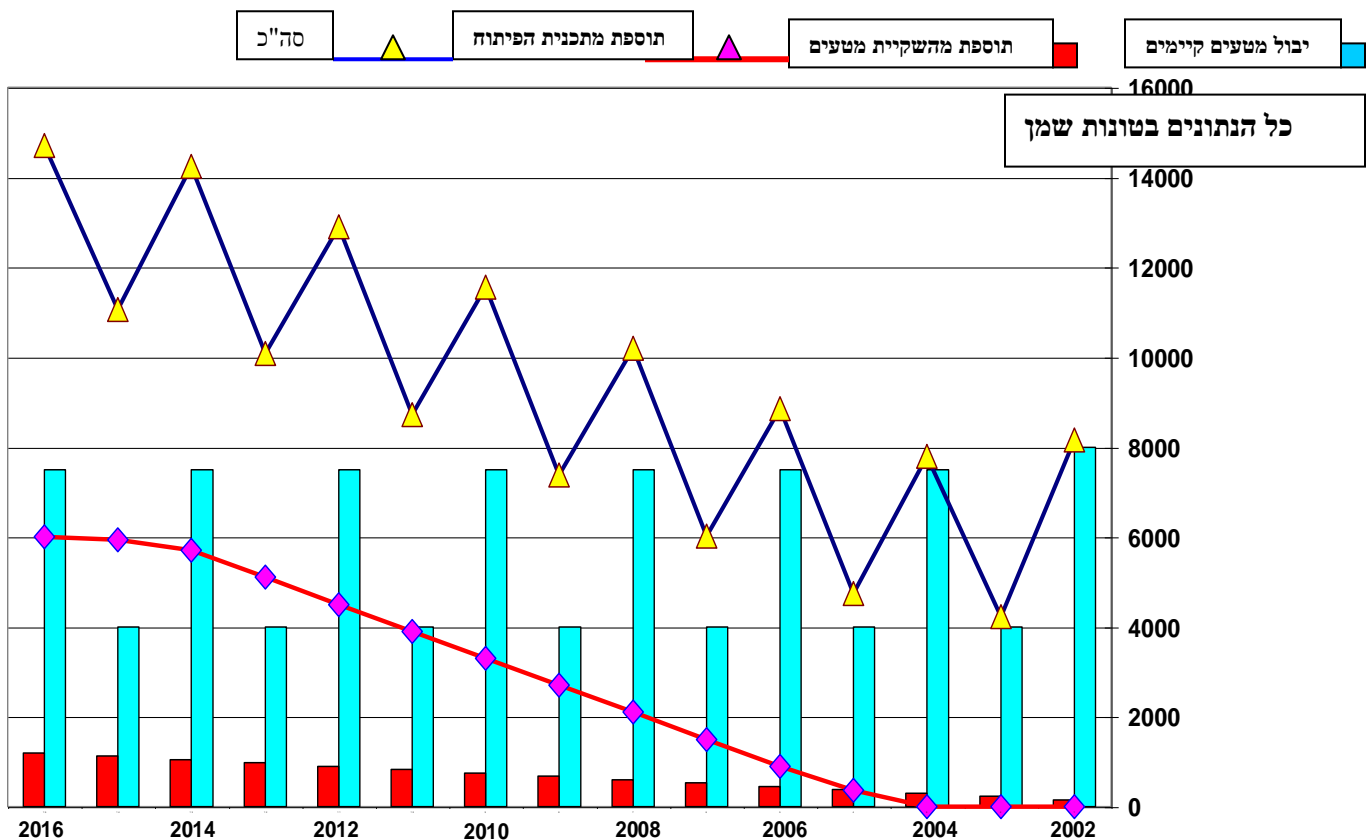
כפי שמראים הנתונים בטבלה מרבית היעדים הושגו. השגתם הייתה תוצאה של עבודה מאומצת של הצוות כולו וכן הושגה על ידי שכנוע החקלאים במגזרי האוכלוסייה השונים ביתרונותיו של ענף שמן הזית ושכנוע הציבור בתכונותיו הבריאותיות והקולינריות של שמן הזית.

ד. יתרונותיו הכלכליים של ענף הזיתים לשמן ?

1. הענף כיום ממוכן ברמה גבוהה ביותר במיוחד בשיטות הנטיעה החדשות של כרם זיתים צפוף. הספקי המסיק מגיעים בשיטה החדשה לרמה של קרוב ל- 40 דונם מסיק לאדם אחד עם בצרת.
2. רווחיות גידול הזיתים לשמן עולה על רווחיות גידולי השדה בשטחים המקבילים ומגיעה ל-1,000 עד 1,500 ש"ח לד'.
3. קיום בתי בד מודרניים בעלי הספק גבוה ושיטות מסיק משוכללות מאפשרות לחקלאים להביא את הזיתים במהירות תוך שעות לבית הבד ובכך להשיג איכות שמן מעולה.

לאחר שמשרד החקלאות השתכנע בהשיגי הצוות המוביל של ענף הזיתים לשמן אושרה בשנת 2001 תכנית הפיתוח הבאה: מטרת התכנית להגיע ליצור של כ- 14,000 טון שמן בישראל עד שנת 2016 . התכנית התממשה עד היום בהתאם לאבני הדרך שהוצבו.

ה. תכנית הפיתוח

ו. ההישגים בתחום שיפור איכות השמן בתקופה של עבודת הצוות:

1. שופצו 40 בתי בד לרמה מודרנית
2. ההשקעה הכוללת בשיפוץ בתי הבד הגיעה ל- 4 מלש"ח, מתוכם 1.8 מלש"ח מענק.
3. אושרו 155 יצרני שמן זית איכותי שנבדקו על ידי המועצה ונמצאו ראויים.
4. הושק תו איכות ייחודי לשמן זית איכותי המאשר לצרכן את העובדה שהשמן שלו נבדק ונמצא ראוי לתואר "שמן זית כתית מעולה" או "כתית רגיל".
5. הושקעו כ- 5 מלש"ח בפרסום שמן זית ישראלי איכותי.
6. חל גידול תוך תקופת עבודת הצוות ב- 10,000 טון בצריכת שמן הזית בישראל.

ז. ההתקדמות שהושגה בתחום יעול המסיק:

1. נקנו כ- 30 מנערי גזע אשר מבצעים את המסיק בכ- 25,000 דונם
2. נטעו מעל 3,000 ד' של מטע סופר אינטנסיבי למסיק בשיטת הבצרת.
3. נטועים עוד כ- 15,000 ד' מטעים צעירים המותאמים לשיטות המסיק המודרניות השונות.

ח. המלצות צוות הפיתוח להמשך והרחבת פיתוח הענף

1. המשך תמיכת המשרד בנטיעות זיתים לשמן על מנת להגיע ליעד של יצור 12,000 עד 14,000 טון שמן ישראלי.
2. טיפול בהמשך הקצאות מי קולחים מושבים ומים מליחים לגידול הזית במגזר היהודי ומגזרי המיעוטים כאחד.
3. המשך תמיכה במודרניזציה של בתי הבד ובשיפור אחסון השמן.
4. המשך התמיכה במיכון המטעים ויעול המסיק.
5. תמיכה בפיתרון בעיות איכות הסביבה הנוצרות משפכי בתי הבד.
6. תמיכת המדינה בקד"מ וביצוא.
7. המשך תמיכת המדינה בהדרכה ובמחקר.
8. הקמת מרכז מבקרים למורשת עץ הזית ושמן הזית בחוות חנניה (המרכז הלאומי לענף הזית) ושמירת החווה כמרכז לענף ומגדלי הזית.

אני רואה סכנה אמיתית שפיתוח הענף ייעצר עקב דוח"ות הביקורת המוטעים ושאינם משקפים את המציאות של אנשי מבקר המדינה, אשר בחרו שלא להסתכל על העיקר ונטפלו לתפל. כמו כן יש סכנה אמיתית לקיומה של חוות חנניה שהפכה בשנים האחרונות למרכז הפיתוח של ענף הזית ומרכז חשוב לטיפול בבעיות הענף והמגדלים.

אילן אשל
יו"ר (מיל') של מועצת הזית